Коли мені було п'ять років, мене спіткало дуже велике горе. Сильнішого я, здається, не знала з тих пір. Померла моя бабуся. До самої своєї смерті вона проводила свої дні, сидячи в своїй кімнаті, на кутовому дивані, і розповідала нам казки.

Бабуся сиділа та розказувала — з ранку до вечора — а ми, діти, тихо сиділи біля неї і слухали. Чудове це було життя! Ніяким іншим дітям не жилося так, як нам.

Мало що збереглось у мене в пам'яті про мою бабусю. Пам'ятаю, що в неї було красиве, біле, мов сніг, волосся, що вона ходила, зовсім згорбившись, і постійно в'язала панчоху.

Ще пам'ятаю, що, закінчивши розповідати яку-небудь казку, вона звичайно клала мені на голову руку і говорила:

— І все це така ж правда, як те, що ми зараз бачимо один одного.

Пам'ятаю я й те, що вона вміла співати чудові пісні, та співала вона їх не часто. В одній із цих пісень йшлося про лицаря і про морську царівну, і в неї був приспів: "Вітер холодний, холодний над морем подув".

Пам'ятаю ще маленьку молитву і псалом, яких вона мене навчила.

Про всі казки, котрі вона мені розповідала, у мене залишився лише блідий, смутний спогад. Тільки одну з них я пам'ятаю так добре, що могла б її переказати. Це маленька легенда про Христове Різдво.

Ось майже все, що я можу пригадати про свою бабусю, крім того, що я пам'ятаю краще всього, — відчуття великої втрати, коли вона покинула нас.

Я пам'ятаю той ранок, коли диван в кутку виявився порожнім і було неможливо представити, коли ж кінчиться цей день. Цього я не забуду ніколи.

І пам'ятаю я, як нас, дітей, підвели до покійної, щоб ми попрощалися з нею і поцілували її руку. Ми боялися цілувати небіжку, але хтось сказав нам, адже що це останній раз, коли ми можемо подякувати бабусі за всі радощі, які вона нам доставляла.

І я пам'ятаю, як казки і пісні разом з бабусею виїхали з нашого двору, укладені в довгий, чорний ящик, і ніколи більше вони не поверталися.

Щось пішло тоді з життя. Неначе назавжди замкнули двері в широкий, прекрасний, чарівний світ, в якому ми раніше вільно мандрували. І нікого не знайшлося, хто зумів би відімкнути ці двері.

Ми поступово навчилися грати в ляльки та іграшки і жити так, як всі інші діти, і могло вже здаватися, що ми більше не сумуємо за бабусею та про неї не згадуємо.

Але навіть і в цю хвилину, через сорок років, коли я сиджу і згадую легенди про Христа, котрі я чула на Сході, в моїй пам'яті постає оповідь про Різдво Христове, про яке любила розповідати бабуся. І мені хочеться самій його розповісти та включити в мою збірку.

Це було в Різдвяний святвечір, коли всі поїхали до церкви, окрім мене та бабусі. Ми були, здається, одні у всьому домі. Нас не взяли, тому що одна з нас була дуже мала, інша дуже стара. І обидві ми бідкались через те, що не можемо побувати на урочистій Службі і побачити сяйва різдвяних свічок.

І коли ми сиділи у своїй самітності, бабуся почала розповідати.

— Колись давно один чоловік, — сказала вона, — в темну ніч вийшов на вулицю, щоб роздобути вогню. Він переходив від хати до хати, стукаючи. — Допоможіть мені, добрі люди! — говорив він. — Моя дружина тільки що народила дитину, і мені треба розвести вогонь, щоб зігріти її та немовля.

Проте ніч виявилась глибокою, і всі люди спали. Ніхто не відгукувався на його прохання.

Чоловік йшов все далі і далі. Нарешті, він запримітив удалині мерехтливе полум'я. Він попрямував у той бік і побачив, що вогонь був розведений просто неба. Численні білі вівці спали навколо багаття, а старий пастух сидів і стеріг своє стадо.

Коли чоловік, який шукав вогню, підійшов до овець, він побачив, що у ногах пастуха лежать і сплять три собаки. При його наближенні всі три прокинулися та розкрили свої широкі пащі, немовби збираючись загавкати, але не видали жодного звуку. Він бачив, як шерсть піднялась сторч у них на спині, як їх гострі білі зуби сліпуче заблискали у світлі багаття, і як всі вони кинулися на нього. Він відчув, що одна схопила його за ногу, друга — за руку, третя вчепилася йому за горло. Але щелепи і зуби не підкорялися собакам, і, не заподіявши йому ані найменшої шкоди, вони відійшли бік.

Він хотів йти тепер далі. Але вівці лежали так тісно один біля одного, спина до спини, що він не міг між ними пробратися. Тоді він по їх спинах пішов вперед, до багаття. І жодна вівця не прокинулася та не зарухалась..

Дотепер бабуся вела розповідь не зупиняючись, але тут я не могла втриматися, щоб її не перебити.

— Чому ж, бабусю, вони продовжували спокійно лежати? Адже вони такі полохливі? — запитала я.

— Це ти скоро дізнаєшся, — сказала бабуся і продовжувала своє оповідання. Коли чоловік підійшов достатньо близько до вогню, пастух підняв голову. Це був похмурий старець, грубий і до всіх непривітний. І, коли він побачив, що до нього наближається незнайомець, схопив довгу, загострену палицю, з котрою ходив завжди за стадом, і кинув у нього. І палиця зі свистом полетіла прямо в незнайомця, але, не вдаривши його, відхилилась убік і пролетіла мимо, на інший кінець поля.

Коли бабуся дійшла до цього місця, я знову перервала її. — Чому ж палиця в нього не вцілила?

Але бабуся нічого мені не відповіла і продовжувала далі свою розповідь:

— Той чоловік підійшов тоді до пастуха, сказавши йому: "Друже, допоможи мені, дай мені вогню! Моя дружина тільки що народила дитину, і мені треба розвести вогонь, щоб зігріти її разом з немовлям!"

Дід вважав за краще відповісти відмовою, однак коли він згадав що пси не змогли того чоловіка вкусити, вівці від нього не розбіглися, і палиця його не зачепила, йому стало ніяково і він не посмів відмовити йому у проханні.

— Бери скільки тобі потрібно! — сказав пастух.

Але багаття майже догоріло і не залишалося більше жодного поліна, жодного сучка, лежала тільки велика купа жару; у незнайомця ж не було ні лопати, ні совка, якими він міг би набрати собі червоних вуглинок.

Побачивши це, пастух повторив:

— Бери скільки тобі треба! — і подумки радів, що він не може понести зі собою вогню.

Але той нахилився, вибрав вугілля з попелу голіруч, поклавши його в полу свого одягу. І воно не обпалило йому рук, коли він до нього доторкнувся, і не пропалило його одежі; він поніс ті жарини, немов би це були яблука або горіхи.

Тут я втретє перебила розповідачку:

— Бабусю, чому вуглинки його не обпалили?

— Дізнаєшся потім, — сказала бабуся, ставши розповідати далі.

— Коли злий і сердитий пастух побачив усе це, він дуже здивувався: "Що це за ніч, в яку собаки не кусають, вівці не лякаються, палиця не вбиває і вогонь не палить?"— Він зупинив незнайомця і запитав його:

— Що це за ніч така? І чому всі тварини та речі такі милостиві до тебе?

— Я не можу тобі цього пояснити, раз ти сам цього не бачиш! — відповів незнайомець і пішов своєю дорогою, щоб скоріше розвести вогонь і зігріти свою дружину й немовля..

Пастух вирішив не втрачати цю людину з виду, поки йому не стане ясно, що все це означає. Він устав і пішов стежити за ним до самого його житла. І пастух побачив, що в незнайомця немає навіть хатини для житла, що його дружина його та новонароджене немовля лежать у гірській печері, де немає нічого, окрім голих, холодних кам'яних стін.

Пастух подумав, що бідне безневинне немовля може на смерть замерзнути в цій печері, і, хоча він був суворою людиною, він зворушився до глибини душі, і вирішив допомогти малятку. Знявши з плечей свою торбинку, він вийняв звідти м'яку білу овечу шкіру і віддав її незнайомцю, щоб той поклав на неї немовля.

І в ту саму мить, коли виявилось, що й він теж може бути милосердним, очі його розплющилися, і він побачив те, чого раніше не міг бачити, і почув те, чого раніше не міг чути.

Він побачив, що навколо нього стоять щільним кільцем ангелики зі срібними крильцями. І кожний з них тримає в руках арфу, і всі вони співають гучними голосами про те, що в цю ніч народився Спаситель, який відкупить світ від гріха.

Тоді пастух зрозумів, чому все в природі так раділо в цю ніч, і ніхто не міг заподіяти зла батькові дитини.

Озирнувшись, пастух побачив, що ангели були всюди. Вони сиділи в печері, спускалися з гори і літали в піднебессі; вони йшли по дорозі величезною юрмою і, коли проходили мимо, зупинялися та задивлялись на немовля. І всюди панували тріумфування, радість, спів і веселість ...

Усе це пастух побачив серед нічної тьми, в якій раніше нічого не міг розгледіти. І він, зрадівши, що очі його розплющилися, впав навколішки і став дякувати Господу.

При цих словах бабуся зітхнула й сказала:

— Але те, що бачив пастух, ми теж могли б побачити, тому що ангели літають у піднебессі кожну Різдвяну ніч. Якби ми тільки вміли дивитися.

І, поклавши мені руку на голову, бабуся додала:

Запам'ятай це, тому що це така ж правда, як те, що ми бачимо один одного. Справа не у свічках і лампадах, не в сонці і місяці, а в тому, щоб мати очі, які могли б бачити Всевишнього!

Сельма Лагерлеф. "Легенди про Христа"